

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного цивільного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за червень 2025 року

1. Спори, що виникають із питань захисту права власності	6
1.1. у разі відчуження забудовником об'єкта інвестування третій особі ефективним способом захисту порушеного права інвестора, який виконав фінансові зобов'язання за договором інвестування, є витребування майна від добросовісного набувача, а не визнання права власності.....	6
1.2. Майно, яке було продане чи передане на виконання рішення суду, має «віндикаційний імунітет» і не підлягає витребуванню від добросовісного набувача навіть у разі подальшого скасування такого рішення.....	7
2. Спори, що виникають із земельних правовідносин	8
2.1. Захист переважного права купівлі наймача (орендаря) при продажу орендованого майна здійснюється шляхом переведення на нього прав та обов'язків покупця за договором купівлі-продажу за умов належного виконання обов'язків за договором найму, порушення його переважного права на купівлю майна і внесення ним на депозитний рахунок суду відповідної грошової суми. у разі неможливості переведення прав та обов'язків покупця наймач має право вимагати відшкодування збитків від особи, яка порушила його переважне право. Застосування інших способів захисту, таких як визнання права власності чи визнання договору недійсним, є неналежним	8
2.2. Систематична (два і більше випадків) повна несплата орендної плати є підставою розірвання договору оренди землі за п. «д» ч. 1 ст. 141 ЗК України. у разі часткової несплати орендної плати договір може бути розірвано за ч. 2 ст. 651 ЦК України, лише якщо таке порушення є істотним. Несплата орендної плати за період тимчасової окупації території, коли використання земельної ділянки неможливе, не вважається винною поведінкою орендаря	9
2.3. При безоплатній передачі земельних ділянок державної чи комунальної власності у приватну власність, за наявності декількох претендентів, першочергове право на отримання має особа, на підставі проєкту землеустрою якої була сформована ця ділянка, за відсутності законних перешкод. Погодження та затвердження проєкту землеустрою щодо відведення раніше сформованої земельної ділянки іншій особі порушує законний інтерес первинного заявника щодо завершення процедури приватизації.....	11

2.4. Встановлення судом безоплатного земельного сервітуту для проходу, проїзду та прокладання комунікацій через сусідню земельну ділянку допускається за сукупності таких умов: доведення неможливості нормального використання власної земельної ділянки без встановлення сервітуту; відсутність альтернативних шляхів доступу; вжиття заходів досудового врегулювання спору; наявність технічної можливості встановлення сервітуту; відсутність надмірного обтяження власника земельної ділянки, щодо якої встановлюється сервітут 12

3. Спори, що виникають із правочинів, зокрема договорів..... 14

3.1. Позовна давність за вимогою про застосування наслідків нікчемного правочину обчислюється з моменту виконання такого правочину, а не з моменту прийняття спадщини. Спадкування не перериває і не поновлює позовної давності, спадкуванням є лише перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців), тому закріплений у ч. 3 ст. 261 ЦК України особливий початок перебігу позовної давності до вимог про застосування наслідків нікчемного правочину поширюється не тільки на сторони нікчемного правочину, а й на їхніх правонаступників..... 14

3.2. Недотримання уповноваженими працівниками банку внутрішніх вимог щодо оформлення вкладу не свідчить про недотримання письмової форми договору банківського вкладу. Передача коштів уповноваженій особі банку за письмовим договором створює зобов'язання банку перед клієнтом, відсутність обліку коштів та банківського рахунку свідчить про неналежне виконання банком своїх обов'язків, а не про відсутність договірних відносин 15

4. Спори, що виникають із трудових правовідносин..... 17

4.1. При звільненні керівника за одноразове грубе порушення трудових обов'язків (п. 1 ст. 41 КЗпП) місячний строк для застосування дисциплінарного стягнення обчислюється з дня, коли про порушення стало відомо власнику або уповноваженому ним органу, а не з дня складання акта службового розслідування на підприємстві. Наявність у наказі про звільнення додаткових фактів, що характеризують попередню роботу керівника, не змінює кваліфікації проступку як одноразового грубого

порушення, якщо чітко визначено конкретне порушення, що стало підставою для звільнення.....	17
4.2. Члени Ради з державної підтримки кінематографії мають безумовне право на отримання щомісячної стипендії в розмірі 35 прожиткових мінімумів для працездатних осіб з моменту їх призначення, що ґрунтується на законі та не залежить від наявності окремого рядка в бюджетній програмі.....	18
5. Спори, що виникають із спадкових правовідносин	20
5.1. Право на вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним (заповіт чи заповідальне розпорядження банку). Якщо особа, вказана в розпорядженні банку, не прийняла спадщину або відмовилася від її прийняття, то спадкування права на вклад здійснюється спадкоємцем за законом, який прийняв спадщину. Сама по собі вказівка особи в заповідальному розпорядженні банку не свідчить про прийняття такою особою спадщини.....	20
6. Застосування норм процесуального права	22
6.1. Перебування справи на стадії досудового розслідування не є підставою для зупинення провадження в цивільній справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України до набрання законної сили судовим рішенням у кримінальному провадженні. Підставою для зупинення провадження у справі за п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України є наявність іншої справи, що розглядається в судовому порядку, а не перебуває на стадії досудового розслідування.....	22
6.2. Сплив річного строку з дня складання повного тексту судового рішення є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження незалежно від причин пропуску строку на апеляційне оскарження, крім випадків подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права та обов'язки, або пропуску строку внаслідок обставин непереборної сили. При цьому особа, не повідомлена про розгляд справи, – це особа, яка не знала і не могла знати про наявність судового провадження.....	23
7. Спори щодо розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС.....	25

- 7.1. Державний виконавець має право вносити ідентифікаційні дані боржника, однак заміна боржника на стадії виконання судового рішення на особу, яка не була залучена до розгляду справи судом, є неправомірною та порушує права такої особи.....25
- 7.2. При поверненні виконавчого документа стягувачу на його письмову заяву державний виконавець зобов'язаний зняти арешт із майна боржника. Бездіяльність державного виконавця та начальника ВДВС щодо незняття арешту з майна боржника в такому випадку є протиправною26
- 7.3. Виконавчий документ може бути повторно пред'явлений до виконання протягом трьох років з дня його повернення стягувачу. При недотриманні цього строку виконавчий документ повертається стягувачу без прийняття його до виконання. Дата складання заяви про відкриття виконавчого провадження не може бути єдиним і беззаперечним доказом на підтвердження подання виконавчого листа до виконання саме в цю дату27

1. Спори, що виникають із питань захисту права власності

1.1. у разі відчуження забудовником об'єкта інвестування третій особі ефективним способом захисту порушеного права інвестора, який виконав фінансові зобов'язання за договором інвестування, є витребування майна від добросовісного набувача, а не визнання права власності

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційні скарги ТзДВ «Полтавтрансбуд» (далі – товариство) та ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_1 до ТзДВ «Полтавтрансбуд», ОСОБА_2, ОСОБА_3, треті особи: Департамент з питань реєстрації, ТОВ «Полтавакомунсервіс», про визнання договору частково недійсним, визнання дій незаконними, зобов'язання вчинити певні дії, визнання права власності, визнання договорів купівлі-продажу майнових прав недійсними та скасування державної реєстрації права власності.

На обґрунтування заявлених вимог посилалася на те, що між нею і товариством було укладено договір купівлі-продажу майнових прав на квартиру, вартість яких вона повністю сплатила. Однак товариство безпідставно припинило дію договору та продало майнові права на спірну квартиру іншій особі, яка згодом їх перепродала. Позивач наголошувала на фраздаторності укладених договорів.

Суди розглядали справу неодноразово.

Суд першої інстанції відмовив у визнанні недійсними договорів та у визнанні права власності на спірну квартиру за позивачем, зазначивши, що вона не набула майнових прав на спірне майно.

Апеляційний суд погодився з такими висновками суду першої інстанції, вказавши, що такі вимоги позивача не приведуть до поновлення її майнових прав, а тому є неефективними. Оскільки позивач повністю сплатила вартість квартири, тому в неї з моменту завершення будівництва виникло право на об'єкт інвестування та право на його витребування.

Верховний Суд погодився з такими висновками судів та наголосив, що спірна квартира, майнові права на яку набула позивач за укладеним договором, перейшла у власність третьої особи, тому ефективним способом захисту порушеного права позивача як інвестора буде витребування спірного майна у добросовісного набувача з урахуванням положень ст. 388 ЦК України, а не визнання права власності.

Після виконання умов інвестиційного договору інвестор набуває майнові права на об'єкт інвестування, які після завершення будівництва об'єкта нерухомості та прийняття його до експлуатації трансформуються у право власності інвестора на проінвестований об'єкт з необхідністю державної

реєстрації інвестором такого права за собою, тому забудовник позбавлений права відчужувати об'єкт інвестування на користь будь-якої іншої особи.

Позивач як потенційний первісний набувач спірного нерухомого майна – квартири, виконавши повністю умови договору купівлі-продажу майнових прав, мала правові очікування на отримання у власність проінвестованого нею об'єкта, однак була позбавлена можливості набути у власність квартиру після введення будинку в експлуатацію.

Детальніше з текстом постанови ВС від 25 червня 2025 року у справі № 553/1091/19 (провадження № 61-5086св25) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128485260>.

1.2. Майно, яке було продане чи передане на виконання рішення суду, має «віндикаційний імунітет» і не підлягає витребуванню від добросовісного набувача навіть у разі подальшого скасування такого рішення

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_2, до якої приєдналась ОСОБА_3, у справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про витребування майна з незаконного володіння, скасування державної реєстрації, поновлення державної реєстрації права власності на нерухоме майно.

На обґрунтування заявлених вимог позивач зазначала, що право власності на її квартиру та підвальне приміщення було незаконно зареєстровано за стягувачем на виконання рішення суду про стягнення з неї боргу, яке в подальшому скасовано. Наразі власником спірного майна є відповідач, якому стягувач передала це майно на виконання вже своїх зобов'язань за договором позики.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, позов задовольнив, зокрема, витребував у відповідача спірне майно, посилаючись на те, що це майно вибуло з володіння позивача протиправно та всупереч її волі, оскільки рішення суду, на виконання якого було реалізовано це майно, скасовано та встановлено відсутність у позивача боргових зобов'язань перед стягувачем.

Верховний Суд не погодився з висновками судів, рішення судів скасував, ухвалив нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив з огляду на таке.

Добросовісним набувачем є особа, яка в момент набуття майна не знає і не може знати, що отримує майно від особи, яка не має права на його відчуження.

Завдяки «віндикаційному імунітету», який передбачений парламентом для майна проданого чи переданого в порядку виконання судового рішення, досягається охорона прав добросовісної особи, яка набула майно, що було

відчужене чи передане на виконання судового рішення, і стабільність цивільного обороту. Якщо майно продається чи передається на виконання судового рішення, то таке рішення набрало законної сили. Виконання судового рішення відбувається відповідно до закону про виконавче провадження. Відчужувачем є не власник майна (оскільки майно продається не з волі власника), а особа, уповноважена державою, виконавець. Саме тому публічна складова відчуження (передання) майна власника має вирішальне значення і свідчить про те, що існують підстави для такого відчуження (передання), та, як наслідок, є підстави для набуття права власності на майно відчужене чи передане в процесі виконання судового рішення.

При «віндикаційному імунітеті», що закріплений для майна проданого чи переданого в порядку виконання судового рішення (абз. 1 ч. 2 ст. 388 ЦК України, в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) не тільки не має значення, але й не може мати значення, чи відбулося вибуття майна з володіння власника з його волі чи поза нею, оскільки відчужувачем є не власник майна, а виконавець.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 638/17112/21 (провадження № 61-8393св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128594907>.

2. Спори, що виникають із земельних правовідносин

2.1. Захист переважного права купівлі наймача (орендаря) при продажу орендованого майна здійснюється шляхом переведення на нього прав та обов'язків покупця за договором купівлі-продажу за умов належного виконання обов'язків за договором найму, порушення його переважного права на купівлю майна і внесення ним на депозитний рахунок суду відповідної грошової суми. у разі неможливості переведення прав та обов'язків покупця наймач має право вимагати відшкодування збитків від особи, яка порушила його переважне право. Застосування інших способів захисту, таких як визнання права власності чи визнання договору недійсним, є неналежним

02 червня 2025 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ТОВ «Ауріс-Авто» у справі за позовом ТОВ «Ауріс-Авто» до ОСОБА_1, Солонянської селищної ради Дніпропетровської про переведення прав та обов'язків покупця та визнання права власності на земельну ділянку.

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що станом на момент розгляду справи договір оренди, укладений 21 квітня 2010 року, є чинним, тому, відчуживши земельну ділянку без попередження та надання пропозиції про її придбання

орендарю, власник земельної ділянки порушила переважне право ТОВ «Ауріс-Авто» на придбання ділянки як належного орендаря за договором.

Суд першої інстанції позов задовольнив, вважаючи належним способом захисту переважного права орендаря на купівлю орендованого нерухомого майна (земельної ділянки) переведення на орендаря прав та обов'язків покупця відповідної речі.

Апеляційний суд скасував рішення районного суду та відмовив в позові, посилаючись на те, що орендодавець була вільною у виборі контрагента та не мала зобов'язань перед товариством щодо переважного права, оскільки зазначене товариство переважного права з придбання спірної земельної ділянки не мало ні в силу закону, ні в силу договору оренди.

ВС у складі ОП КЦС постанову апеляційного суду в частині вимог про переведення прав та обов'язків покупця скасував та залишив в силі в цій частині рішення суду першої інстанції, зазначивши, що за відсутності визначеної процедури захисту переважного права купівлі у ст. 777 ЦК України за аналогією закону застосовуються правила ст. 362 ЦК України. При цьому подібними за змістом відносинами буде реалізація переважного права, а не спільна часткова власність.

Для захисту переважного права наймача (орендаря), який належним чином виконує свої обов'язки відповідно до умов договору та закону, у разі продажу речі, переданої у найм (оренду), належним способом захисту є переведення на наймача (орендаря) прав та обов'язків покупця за договором купівлі-продажу.

Умовами задоволення позову наймача про переведення на нього прав та обов'язків покупця за договором купівлі-продажу майна, є такі факти: наймач належним чином виконував свої обов'язки за договором найму; власник (наймодавець) продав майно іншій особі з порушенням переважного права наймача на купівлю цього майна; наймач вніс на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити покупець, що є гарантією отримання коштів за таким договором для продавця.

Якщо переведення прав є неможливим, наймач має право вимагати відшкодування збитків. Інші способи захисту (визнання права власності, визнання договору недійсним) є неналежними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2025 року у справі № 192/553/21 (провадження № 61-16526сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128485223>.

2.2. Систематична (два і більше випадків) повна несплата орендної плати є підставою розірвання договору оренди землі за п. «д» ч. 1 ст. 141 ЗК України. у разі часткової несплати орендної плати договір може бути розірвано за ч. 2 ст.

651 ЦК України, лише якщо таке порушення є істотним. Несплата орендної плати за період тимчасової окупації території, коли використання земельної ділянки неможливе, не вважається винною поведінкою орендаря

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_1 до ТОВ «ІАК «Балінвест» про стягнення заборгованості та розірвання договору оренди земельної ділянки.

На обґрунтування заявлених вимог позивач зазначала, що у жовтні 2007 року між нею (орендодавець) та товариством (орендар) укладено договір оренди земельної ділянки на 15 років. Посилаючись на систематичне порушення відповідачем строків сплати орендної плати, просила позов задовольнити.

Суд першої інстанції позов задовольнив, мотивуючи своє рішення систематичним порушенням орендарем умов договору оренди земельної ділянки щодо сплати орендної плати.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення, яким частково задовольнив позов, мотивуючи своє рішення неможливістю використання відповідачем земельної ділянки з незалежних від нього причин – тимчасова окупація російською федерацією населеного пункту, в якому розташована орендована земельна ділянка.

Верховний Суд змінив постанову апеляційного суду, виклавши її мотивувальну частину в редакції своєї постанови, з огляду на таке.

Воєнний стан, як обставина непереборної сили, звільняє від відповідальності лише у разі, якщо саме внаслідок пов'язаних із нею обставин компанія / фізична особа не може виконати ті чи інші зобов'язання. При цьому наявність сертифіката ТПП України про форс-мажор суд має оцінювати у сукупності з іншими доказами, тобто дані обставини не мають преюдиційного характеру, і при їх виникненні сторона, яка посилається на них як на підставу неможливості належного виконання зобов'язання, повинна довести їх наявність не тільки самих по собі, але і те, що вони були форс-мажорними саме для конкретного випадку.

Спільна земельна ділянка розташована на території населеного пункту, який перебував під тимчасовою окупацією російської федерації, тому в цей період орендар був позбавлений можливості використовувати її для отримання доходів, які є джерелом сплати орендної плати. Орендар не допускав умисного порушення умов договору, його вина у несплаті орендної плати за 2022 рік відсутня, тому відсутні й систематичність порушення строків сплати орендної плати й підстави для розірвання договору.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 610/941/24 (провадження № 61-3633св25) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128422219>.

2.3. При безоплатній передачі земельних ділянок державної чи комунальної власності у приватну власність, за наявності декількох претендентів, першочергове право на отримання має особа, на підставі проекту землеустрою якої була сформована ця ділянка, за відсутності законних перешкод. Погодження та затвердження проекту землеустрою щодо відведення раніше сформованої земельної ділянки іншій особі порушує законний інтерес первинного заявника щодо завершення процедури приватизації

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_1 до Білицької селищної ради Полтавського району Полтавської області, ОСОБА_2 про визнання протиправним та скасування рішення ради та скасування рішення про державну реєстрацію права.

На обґрунтування заявлених вимог позивач зазначав, що, виявивши бажання отримати у власність земельну ділянку державної власності для ведення особистого селянського господарства, одразу після надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність у січні 2020 року, звернувся до сертифікованого інженера-землевпорядника ФОП із заявою про виготовлення технічної документації.

На підставі складеного проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки за замовленням позивача було сформовано відповідну ділянку, а відділ Головного управління Держгеокадастру 06 березня 2020 року за його зверненням вніс відомості про земельну ділянку, загальною площею 1,9255 га, призначену для ведення особистого селянського господарства.

У серпні 2021 року позивачу стало відомо, що земельну ділянку, площею 1,9255 га, яку сформовано за його проектом землеустрою, рішенням Білицької селищної ради від 13 серпня 2021 року передано у власність ОСОБА_2.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову, мотивуючи своє рішення тим, що ОСОБА_2 задовго до подання відповідного клопотання позивачем отримала дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення спірної земельної ділянки, однак скористалася своїм правом на вчинення погоджених дій лише у 2021 році, звернувшись до інженера-землевпорядника. Норми законодавства, чинні як на час отримання такої згоди, так і на час звернення до суду з позовом, не встановлюють часових меж, у рамках яких має бути розроблений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

Верховний Суд не погодився з висновками судів, судові рішення скасував, ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив, з огляду на таке.

Рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою є стадією процесу отримання права власності чи користування на земельну ділянку. Звернення особи до органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування з метою отримання земельної ділянки у власність чи користування зумовлене інтересом особи на отримання цієї земельної ділянки, за відсутності для цього законних перешкод.

Погодження та затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність, яка раніше сформована на підставі проекту землеустрою іншої особи, порушує законний інтерес такої особи щодо можливості завершити розпочату нею відповідно до законодавства процедуру приватизації земельної ділянки та суперечить вимогам землеустрою. За наявності двох або більше бажаючих отримати земельну ділянку державної чи комунальної власності у власність при безоплатній передачі земельних ділянок в межах встановлених норм (ст. 121 ЗК України) першочергове право на таке отримання має особа, на підставі проекту землеустрою якої сформована відповідна ділянка, якщо для цього немає законних перешкод.

Оскільки спірна земельна ділянка сформована на підставі проекту землеустрою, виготовленого за замовленням саме позивача, саме він має першочергове право на отримання цієї ділянки у власність.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 532/2104/21 (провадження № 61-5147св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457101>.

2.4. Встановлення судом безоплатного земельного сервітуту для проходу, проїзду та прокладання комунікацій через сусідню земельну ділянку допускається за сукупності таких умов: доведення неможливості нормального використання власної земельної ділянки без встановлення сервітуту; відсутність альтернативних шляхів доступу; вжиття заходів досудового врегулювання спору; наявність технічної можливості встановлення сервітуту; відсутність надмірного обтяження власника земельної ділянки, щодо якої встановлюється сервітут

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1, ОСОБА_2 у справі за позовом ОСОБА_1 та ОСОБА_2 до СК «Дружба-3», третя особа – ГУ Держгеокадастру у Львівській області, про встановлення земельного сервітуту.

На обґрунтування заявлених вимог позивачі зазначали, що ОСОБА_1 є власником земельної ділянки та житлового будинку у місті Львові, доступ до яких можливий лише через земельну ділянку садівничого кооперативу. Вони

неодноразово зверталися до кооперативу із заявами про укладення земельного сервітуту, але кооператив відмовляв, вимагаючи вступу до нього, чого вони не бажають. Відповідач має намір стягувати з них необґрунтовану плату за користування загальною дорогою для проходу до їхньої земельної ділянки та будинку, що є неприйнятним.

Суд першої інстанції позов задовольнив, посилаючись на доведеність неможливості нормального використання земельної ділянки та будинку позивачів без обтяження сервітутом земельної ділянки відповідача. Доказів, які б могли свідчити про те, що встановлення безоплатного земельного сервітуту відносно земельної ділянки загального користування буде надмірно обтяжливим для СК «Дружба-3» або його членів, відповідач не надав.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову, мотивуючи своє рішення тим, що право визначати умови надання безоплатного сервітуту належить власнику земельної ділянки, тому відповідно до вимог статуту кооперативу позивачам необхідно узгодити умови, спосіб та обсяг їх використання.

Верховний Суд не погодився з висновками апеляційного суду, постанову скасував та залишив в силі рішення суду першої інстанції з огляду на таке.

Сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом або рішенням суду. у разі недосягнення домовленості про встановлення сервітуту та про його умови спір вирішується судом за позовом особи, яка вимагає встановлення сервітуту (частини 1, 3 ст. 402 ЦК України).

Закон вимагає від позивача надання суду до доказів того, що нормальне використання своєї власності неможливе без обтяження сервітутом чужої земельної ділянки. При цьому необхідно довести, що задоволення потреб позивача неможливо здійснити будь-яким іншим способом.

Передумовою звернення до суду за встановленням сервітуту повинен бути доказ вчинення дій зацікавленою особою щодо встановлення сервітуту та недосягнення про це згоди із власником ділянки, щодо якої планується встановити сервітут. Якщо особа до звернення до суду не вчиняла дій щодо встановлення сервітуту за домовленістю сторін (зокрема не звернулася до іншої сторони з пропозицією про укладення договору про встановлення сервітуту), то у суду немає підстав для задоволення відповідних вимог у зв'язку з відсутністю у позивача права вимагати встановлення сервітуту за рішенням суду.

Матеріалами справи підтверджено, що прохід та проїзд до земельної ділянки та будинку, які належать на праві власності позивачам, можливий лише через земельну ділянку СК «Дружба-3». Доказів існування будь-якого іншого проходу, проїзду до їх земельної ділянки відповідач не надав.

Висновком експерта підтверджено технічну можливість встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці СК «Дружба-3» для проїзду, проходу, прокладання комунікацій до земельної ділянки позивача.

Перед зверненням до суду з позовом позивачі неодноразово зверталися до відповідача з пропозицією про укладення договору про встановлення сервітуту, однак домовленості про встановлення сервітуту та про його умови сторони не досягли. Відповідно, позивачі набули права вимагати встановлення сервітуту за рішенням суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 463/10616/19 (провадження № 61-14004св23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457003>.

3. Спори, що виникають із правочинів, зокрема договорів

3.1. Позовна давність за вимогою про застосування наслідків нікчемного правочину обчислюється з моменту виконання такого правочину, а не з моменту прийняття спадщини. Спадкування не перериває і не поновлює позовної давності, спадкуванням є лише перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців), тому закріплений у ч. 3 ст. 261 ЦК України особливий початок перебігу позовної давності до вимог про застосування наслідків нікчемного правочину поширюється не тільки на сторони нікчемного правочину, а й на їхніх правонаступників

02 червня 2025 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу АТ КБ «ПриватБанк» у справі за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 в особі законного представника ОСОБА_4 до АТ КБ «ПриватБанк» про стягнення безпідставно набутого майна.

Позивачі, які є спадкоємцями боржника, просили суд повернути безпідставно набуті банком кошти, сплачені спадкодавцем на виконання нікчемного пункту кредитного договору.

Під час розгляду справи у суді першої інстанції кредитором (відповідачем) було заявлено про вплив позовної давності.

Суди позов задовольнили, дійшовши висновку про його обґрунтованість.

Стосовно заяви представника відповідача про застосування позовної давності, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, зазначив, що ця заява не підлягає задоволенню, оскільки у позивачів виникли права на грошові кошти, сплачені спадкодавцем як винагорода за надання фінансового інструменту на виконання пункту кредитного договору, з часу відкриття спадщини. на думку судів, приписи ч. 3 ст. 261 ЦК України, згідно з якими перебіг позовної давності за вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину починається від дня, коли почалося його виконання, стосуються самих виконавців нікчемного правочину і не стосуються позивачів,

оскільки на час виконання спірного пункту кредитного договору у них не було жодних прав за цим договором.

Вирішуючи питання щодо порядку обчислення позовної давності за вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину – повернення сплачених на його виконання коштів, ВС у складі ОП КЦС зробив такі висновки.

Законодавець у ч. 3 ст. 261 ЦК України передбачив особливості початку перебігу позовної давності за вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину.

Закріплення особливого початку перебігу з початком виконання нікчемного правочину поширюється на сторони (їх правонаступників) нікчемного правочину. Сторони нікчемного правочину обізнані про початок його виконання.

Отже, для визначення початку перебігу позовної давності за вимогою про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину, яка пред'явлена стороною (її правонаступниками), належить застосовувати ч. 3 ст. 261 ЦК України. Перебіг позовної давності за вимогою про застосування наслідків нікчемного правочину, яка пред'явлена стороною (її правонаступниками) такого правочину, пов'язується саме з початком виконання нікчемного правочину (першої дії), незалежно від того, чи було такий нікчемний правочин виконано повністю і яка зі сторін здійснила виконання. Початок перебігу позовної давності стосується будь-яких наслідків нікчемного правочину.

Посилаючись на наведене, ВС у складі ОП КЦС виснував про наявність підстав для скасування оскаржених відповідачем судових рішень та ухвалення нового судового рішення про відмову в задоволенні вимог позивачів про застосування наслідків нікчемного правочин, у зв'язку із пропуском позовної давності на звернення до суду.

ВС у складі ОП КЦС відступив від висновку Верховного Суду від 31 травня 2023 року у справі № 464/1961/20 (провадження № 61-9031св22).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2025 року у справі № 201/2056/22 (провадження № 61-17372сво23) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128386896>.

3.2. Недотримання уповноваженими працівниками банку внутрішніх вимог щодо оформлення вкладу не свідчить про недотримання письмової форми договору банківського вкладу. Передача коштів уповноваженій особі банку за письмовим договором створює зобов'язання банку перед клієнтом, відсутність обліку коштів та банківського рахунку свідчить про неналежне виконання банком своїх обов'язків, а не про відсутність договірних відносин

02 червня 2025 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження

касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_1 до АТ «Комерційний інвестиційний банк» про стягнення коштів за договором банківського вкладу.

На обґрунтування заявлених вимог позивач стверджував, що у приміщенні відділення банку, в робочому кабінеті керівника цього відділення він підписав відповідний договір та передав кошти, на підтвердження чого йому було надано примірник договору, засвідчений відтиском печатки банку та розписку про отримання грошей. За закінченням строку дії договору на вимогу позивача повернути вклад банк відмовив, посилаючись на відсутність доказів зарахування коштів, відкритого рахунку та самого договору банківського вкладу в базі банку.

Суд першої інстанції позов задовольнив частково, мотивуючи своє рішення тим, що між сторонами виникли правовідносини щодо банківського вкладу (депозиту), у яких банк порушив зобов'язання, тому отримані у власність банком і не повернені вкладнику кошти та нараховані проценти належить стягнути на користь позивача.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції, ухвалив нове, яким у задоволенні позову відмовив посилаючись на те, що позивач не надав належних доказів укладення договору банківського вкладу та внесення коштів на депозитний рахунок, враховуючи, що письмова форма договору банківського вкладу вважається дотриманою, якщо внесення грошової суми на вкладний (депозитний) рахунок вкладника підтверджено договором банківського вкладу з видачею відповідного документа або ощадного сертифіката.

ВС у складі ОП КЦС скасував постанову апеляційного суду в частині відмови у стягненні вкладу та нарахованих відсотків і розподілу судових витрат, рішення суду першої інстанції в цій частині залишила в силі, зробивши висновок про наявність правових підстав для стягнення з банку на користь позивача суми вкладу та нарахованих відсотків.

Письмова форма договору банківського вкладу внаслідок його реального характеру є доказом не лише факту укладення договору, але й факту передачі грошової суми банку.

У ч. 1 ст. 1059 ЦК України розмежовано власне письмову форму (тобто коли вчиняється сторонами письмовий договір, який підтверджує внесення коштів вкладником) та замінники письмової форми договору банківського вкладу (зокрема, ощадна книжка, сертифікат чи інший документ, коли письмовий договір не вчинявся сторонами). Письмова форма договору банківського вкладу внаслідок його реального характеру є доказом не лише факту укладення договору, але й факту передачі грошової суми банку.

Оскільки саме банк визначає відповідальних працівників, яким надається право підписувати договори банківського вкладу, оформляти касові документи, а також визначає систему контролю за виконанням касових операцій, недотримання уповноваженими працівниками банку вимог законодавства у сфері банківської діяльності та внутрішніх вимог банку щодо залучення

останнім вкладу (депозиту) (зокрема, й через видання документів на підтвердження внесення коштів, які не відповідають певним вимогам законодавства та/чи умовам договору банківського вкладу) не може свідчити про недотримання сторонами письмової форми цього договору. Відсутність банківських рахунків і, як наслідок, необлікування на них грошових коштів, залучених від юридичних і фізичних осіб на підставі укладеного в письмовій формі договору банківського вкладу, слід кваліфікувати як невиконання банком своїх обов'язків за договором банківського вкладу.

ВС у складі ОП КЦС вважав за необхідне відступити від висновків щодо застосування статей 1058, 1059, 1064, 1065 ЦК України, викладених в постанові Верховного Суду від 26 червня 2023 року у справі № 306/1119/21 (провадження № 61-6392св23) та від 22 грудня 2023 року у справі № 308/9488/21 (провадження № 61-11449св23).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2025 року у справі № 306/44/22 (провадження № 61-1800сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128594915>.

4. Спори, що виникають із трудових правовідносин

4.1. При звільненні керівника за одноразове грубе порушення трудових обов'язків (п. 1 ст. 41 КЗпП) місячний строк для застосування дисциплінарного стягнення обчислюється з дня, коли про порушення стало відомо власнику або уповноваженому ним органу, а не з дня складання акта службового розслідування на підприємстві. Наявність у наказі про звільнення додаткових фактів, що характеризують попередню роботу керівника, не змінює кваліфікації проступку як одноразового грубого порушення, якщо чітко визначено конкретне порушення, що стало підставою для звільнення

04 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_1 до НААН України, треті особи: ДП «ДГ «Радехівське» Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН України», ОСОБА_2 про визнання незаконним та скасування наказу про звільнення, поновлення на роботі.

На обґрунтування заявлених вимог позивач посилався на те, що його звільнення з посади в.о. директора ДП «ДГ «Радехівське» було незаконним. Він зазначив, що наказ про звільнення за п. 1 ст. 41 КЗпП України (одноразове грубе порушення трудових обов'язків) не відповідає вимогам закону, оскільки роботодавець вказував на кілька порушень, а не одне. Крім того, наказ був підписаний неналежною особою з порушенням строків дисциплінарного стягнення. Позивача не ознайомлювали з підставами звільнення, не відбирали

пояснень, не створювали комісію, дисциплінарних стягнень до нього раніше не застосовували.

Суд першої інстанції задовольнив позов. Судове рішення мотивовано тим, що відповідач виявив проступок позивача 11 січня 2024 року, а тому пропустив місячний строк для застосування дисциплінарного стягнення (стаття 148 КЗпП України).

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову, вказавши, що органом, уповноваженим приймати рішення про звільнення позивача, є НААН України, а не підприємство. Строк притягнення до відповідальності слід обчислювати з 02 лютого 2024 року – дати, коли НААН України дізналася про порушення. Суд також встановив, що позивач надавав письмове пояснення 21 лютого 2024 року, а наказ про звільнення містить одну підставу – порушення ведення бухгалтерського обліку, що відповідає вимогам пункту 1 статті 41 КЗпП України.

Верховний Суд погодився з висновками апеляційного суду, наголосивши, що при звільненні керівника за одноразове грубе порушення трудових обов'язків (п. 1 ст. 41 КЗпП України) місячний строк для застосування дисциплінарного стягнення обчислюється з дня, коли про порушення стало відомо власнику або уповноваженому ним органу, а не з дня складання акта службового розслідування на підприємстві. Наявність в наказі про звільнення додаткових фактів, що характеризують попередню роботу керівника, не змінює кваліфікації проступку як одноразового грубого порушення, якщо чітко визначено конкретне порушення, що стало підставою звільнення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 червня 2025 року у справі № 57/13201/24 (провадження № 61-3503св25) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127863734>.

4.2. Члени Ради з державної підтримки кінематографії мають безумовне право на отримання щомісячної стипендії в розмірі 35 прожиткових мінімумів для працездатних осіб з моменту їх призначення, що ґрунтується на законі та не залежить від наявності окремого рядка в бюджетній програмі

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_1 до Державного агентства України з питань кіно про стягнення заборгованості з виплати стипендії.

На обґрунтування заявлених вимог позивач посилався на те, що він перебував в складі Ради з державної підтримки кінематографії (далі – Рада), тому відповідач повинен був щомісяця сплачувати стипендію за рахунок коштів загального фонду державного бюджету за програмою «Державна підтримка

кінематографії» в розмірі 35 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Однак з початку діяльності Ради та до лютого 2020 року стипендії її членам не виплачувалися.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову через недоведеність та необґрунтованість заявлених вимог.

Верховний Суд не погодився з висновками судів попередніх інстанцій, судові рішення скасував, ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив з огляду на таке.

Пунктами 3, 4 Порядку виплати стипендій членам Ради з державної підтримки кінематографії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 року № 588, визначено, що виплата стипендій членам Ради здійснюється щомісяця не пізніше ніж 15 числа за рахунок коштів загального фонду державного бюджету за програмою «Державна підтримка кінематографії».

З набранням чинності змінами до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки кінематографії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 339, та п. 10 ч. 1 ст. 87 БК України правові колізії у бюджетному та спеціальному (яке регулює правовідносини в сфері кінематографії) щодо виплати стипендій членам Ради з державної підтримки кінематографії були усунуті, а відтак у відповідача не було перешкод для виплати позивачу стипендії за минулий період в розмірі 35 прожиткових мінімумів для працездатних осіб у розмірі, встановленому станом на 1 січня календарного року, на отримання якої щомісяця не пізніше ніж 15 числа за рахунок коштів загального фонду державного бюджету за програмою «Державна підтримка кінематографії» за період з квітня 2019 року до 06 березня 2021 року він мав право відповідно до положень Закону України «Про державну підтримку кінематографії», Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки кінематографії № 339, Порядку виплати стипендій членам Ради з державної підтримки кінематографії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 року № 588.

Положення наведених нормативних актів не містять заборони щодо виплати стипендії членам Ради з державної підтримки кінематографії за минулий період, тобто з квітня 2019 року до січня 2020 року включно.

Пунктом 19 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки кінематографії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 339, прямо передбачено, що використання бюджетних коштів здійснюється з урахуванням необхідності виконання бюджетних зобов'язань минулих років, узятих на облік в органах казначейства, у разі їх відповідності паспорту бюджетної програми.

Згідно з п. 20 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228, обов'язковим є виконання вимоги щодо першочергового забезпечення бюджетними коштами видатків на оплату праці з нарахуваннями, виплату стипендії, а також на оплату комунальних послуг та енергоносіїв.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 757/37539/21-ц (провадження № 61-16991св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457098>.

5. Спори, що виникають із спадкових правовідносин

5.1. Право на вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним (заповіт чи заповідальне розпорядження банку). Якщо особа, вказана в розпорядженні банку, не прийняла спадщину або відмовилася від її прийняття, то спадкування права на вклад здійснюється спадкоємцем за законом, який прийняв спадщину. Сама по собі вказівка особи в заповідальному розпорядженні банку не свідчить про прийняття такою особою спадщини

02 червня 2025 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом ОСОБА_3 до ПАТ КБ «ПриватБанк» про стягнення грошових коштів.

На обґрунтування заявлених вимог позивач посилався на те, що уклав із відповідачем десять договорів банківського вкладу, за умовами яких банк прийняв грошові кошти для розміщення їх на депозитних вкладах зі сплатою процентів за користування та на умовах повернення, визначених у договорах. ОСОБА_3 неодноразово звертався до відділень ПАТ КБ «ПриватБанк» у м. Євпаторії, м. Києві та м. Дніпропетровську з вимогами про повернення повної суми вкладів та нарахованих відсотків, проте йому було відмовлено та повідомлено про припинення діяльності відокремленого підрозділу, розташованого на території Автономної Республіки Крим.

Суд першої інстанції залучив до участі у справі правонаступника ОСОБА_3, який помер, ОСОБА_1.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову. Судові рішення мотивовано тим, що ОСОБА_1 фактично намагається вирішити спір про право власності на спадкове майно, а, отже, необхідно залучити й інших спадкоємців після смерті ОСОБА_3.

ВС у складі ОП КЦС не погодився з висновками судів попередніх інстанцій, судові рішення скасував, справу передав на новий розгляд до суду першої інстанції з огляду на таке.

До складу спадкового майна згідно зі ст. 1228 ЦК України входить і право на вклад у банку (фінансовій установі) незалежно від способу розпорядження ним – чи зроблено розпорядження щодо права на вклад у заповіті, чи безпосередньо у банку (фінансовій установі) – таке право входить до складу спадщини і на нього поширюються загальні правила спадкування.

Спадкодавець має можливість розпорядитися належним йому правом вимоги грошових коштів (в українській або іноземній валюті), які були внесені на підставі договору банківського вкладу (депозиту) або рахунку. Проте в будь-якому разі спадкодавець самостійно приймає рішення про те, яким чином розпорядитися правом на вклад.

Розпорядження банку (фінансової установи) по своїй суті є одностороннім правочином, за допомогою якого здійснюється розпорядження правом на вклад. на такий односторонній правочин поширюються відповідні положення ЦК України про правочини (зокрема, про форму, недійсність правочинів). Розпорядження банку (фінансової установи) досить специфічний односторонній правочин, оскільки може втілюватися як в окремому документі, так і бути умовою договору.

Особа, яка вказана у розпорядженні банку (фінансової установи), є спадкоємцем вкладу і має можливість на власний розсуд прийняти спадщину (право на вклад) або відмовитися від її прийняття чи не прийняти.

Якщо особа, вказана у розпорядженні банку (фінансової установи), не прийняла спадщину або відмовилася від її прийняття, то спадкування права на вклад здійснюється спадкоємцем (спадкоємцями) за заповітом чи/та законом, який прийняв спадщину. Сама по собі вказівка особи у заповідальному розпорядженні банку (фінансової установи) не свідчить про прийняття такою особою спадщини.

У цій справі установлені судами обставини та зібрані докази не дають підстав для висновку про наявність інших спадкоємців, які прийняли спадщину ОСОБА_3, зокрема син ОСОБА_4. Тому висновки судів, що ОСОБА_1 намагається вирішити спір про право власності на спадкове майно, необхідність залучення й інших спадкоємців після померлого ОСОБА_3 до участі у справі є помилковими. Про таке не свідчить і наявність в окремих депозитних договорах заповідальних розпоряджень на користь ОСОБА_4, складених відповідно до ст. 1228 ЦК України, та не є підставою для відмови у позові ОСОБА_1, яка є спадкоємцем щодо цих вкладів за законом. Підстав для залучення ОСОБА_4 як правонаступника померлого ОСОБА_3 (позивача, співпозивача) немає, за відсутності підстав (відомостей) вважати його спадкоємцем, який прийняв спадщину.

ВС у складі ОП КЦС вважав за необхідне відступити від висновків, викладених у постанові Верховного Суду від 25 вересня 2019 року у справі № 201/14367/15-ц (провадження № 61-11625св19).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2025 року у справі № 201/14368/15-ц (провадження № 61-2344сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128346949>.

6. Застосування норм процесуального права

6.1. Перебування справи на стадії досудового розслідування не є підставою для зупинення провадження в цивільній справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України до набрання законної сили судовим рішенням у кримінальному провадженні. Підставою для зупинення провадження у справі за п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України є наявність іншої справи, що розглядається в судовому порядку, а не перебуває на стадії досудового розслідування

02 червня 2025 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу першого заступника керівника Львівської обласної прокуратури у справі за позовом ОСОБА_1 до Буської міської ради Львівської області про визнання права власності на спадкове майно.

Правовідносини у цій справі стосуються оформлення спадкових прав позивачки на дві земельні ділянки, які належали її тітці, в порядку спадкової трансмісії. Право власності спадкодавиці на спірне спадкове майно, з урахуванням доводів позовної заяви, підтверджувалося державним актом на право приватної власності на землю.

Рішенням районного суду позов задоволено.

Не погоджуючись з судовим рішенням, прокурор подав апеляційну скаргу.

Під час розгляду справи в суді апеляційної інстанції було встановлено, що у межах досудового розслідування кримінального провадження розслідується факт підроблення та використання підробленого документа, а саме державного акта на право приватної власності на землю, яким підтверджувався факт права власності спадкодавиці на спірне спадкове майно. Згадане кримінальне провадження перебуває на стадії досудового розслідування.

Апеляційний суд зупинив провадження у справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України до прийняття рішення у кримінальному провадженні, яке перебуває на стадії досудового розслідування, вважаючи, що рішення у кримінальному провадженні має значення для вирішення цієї справи.

ВС у складі ОП КЦС не погодився з висновками апеляційного суду, зазначивши, що суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про наявність правових підстав для зупинення провадження у справі до прийняття рішення у кримінальному провадженні, яке перебуває на стадії досудового розслідування.

З урахуванням буквального формулювання п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України, а також системного тлумачення його змісту у сукупності з іншими нормами права, зокрема нормами КПК України, беручи до уваги закріплене у цій нормі загальне правило для усіх видів судочинства, у більшості з яких відсутня обов'язкова досудова стадія провадження, з огляду на основні засади судочинства та мету впровадження механізму зупинення провадження, передбачуваність строків такого зупинення, ВС у складі ОП КЦС вважав, що правовою підставою для зупинення провадження у цивільній справі на підставі згаданої процесуальної норми є саме судовий розгляд іншої справи (судове провадження).

Здійснення відповідним органом досудового розслідування окремої стадії кримінального провадження – досудового розслідування – не може бути підставою для зупинення провадження у справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України.

Інше тлумачення зазначеної норми може призвести до невинновданого затування строків розгляду цивільної справи, неможливості ефективного захисту прав людини, за яким вона звернулася до суду, та порушення принципу правової визначеності.

ВС у складі ОП КЦС вважав наявними підстави для відступу від висновку ВС, викладеного у постанові від 30 квітня 2024 року у справі № 201/2197/23 (провадження № 61-2512св24).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 червня 2025 року у справі № 943/242/22 (провадження № 61-17403сво24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127900970>.

6.2. Сплив річного строку з дня складання повного тексту судового рішення є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження незалежно від причин пропуску строку на апеляційне оскарження, крім випадків подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права та обов'язки, або пропуску строку внаслідок обставин непереборної сили. При цьому особа, не повідомлена про розгляд справи, – це особа, яка не знала і не могла знати про наявність судового провадження

02 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного

провадження касаційну скаргу АТ КБ «ПриватБанк» у справі за позовом АТ КБ «ПриватБанк» до ОСОБА_1, ОСОБА_2 про звернення стягнення на предмет іпотеки та виселення.

Рішенням суду першої інстанції від 25 серпня 2016 року позов задоволено.

У листопаді 2021 року ОСОБА_1 звернулася до апеляційного суду з апеляційною скаргою на рішення міськрайонного суду від 25 серпня 2016 року, в якій заявила клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження.

Апеляційний суд поновив строк на апеляційне оскарження рішення та відкрив апеляційне провадження.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову, керуючись тим, що передача іпотекодержателю права власності на предмет іпотеки відповідно до статей 36, 37 Закону України «Про іпотеку» є способом позасудового врегулювання, який здійснюється за згодою сторін без звернення до суду.

Верховний Суд не погодився з висновками апеляційного суду, ухвалу та постанову скасував, справу направив до суду апеляційної інстанції для вирішення питання про відкриття апеляційного провадження з огляду на таке.

Сплив річного строку з дня складання повного тексту судового рішення є підставою для відмови у відкритті провадження незалежно від причин пропуску строку на апеляційне оскарження, тобто законодавець імперативно встановив процесуальні обмеження для оскарження судового рішення зі впливом річного строку.

Винятком з цього правила є подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, та пропуск строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

Тобто в межах річного строку з дня складання повного тексту судового рішення може бути поновлено строк на апеляційне оскарження з інших поважних причин будь-яким заявникам, а особам, не повідомленим про розгляд справи, чи у випадку пропуску строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили – і поза межами річного строку.

Однак апеляційна скарга не містить посилань на винятки, передбачені ч. 2 ст. 358 ЦПК України, в ній не зазначено, що відповідач не була повідомлена про розгляд справи в суді першої інстанції, тобто була необізнана про наявність в суді цієї справи, як і не наведено доказів виникнення обставин непереборної сили, що унеможливили своєчасне звернення до суду із апеляційною скаргою.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 308/22077/13-ц (провадження № 61-5638св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457077>.

7. Спори щодо розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС

7.1. Державний виконавець має право вносити ідентифікаційні дані боржника, однак заміна боржника на стадії виконання судового рішення на особу, яка не була залучена до розгляду справи судом, є неправомірною та порушує права такої особи

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за скаргою ОСОБА_1 на дії та рішення Любомльського ВДВС у Ковельському районі Волинської області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції щодо скасування постанов.

Скаргу обґрунтовано тим, що рішенням районного суду задоволено позов про відшкодування шкоди, завданої незаконним звільненням працівника. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь Відділу освіти, культури, молоді та спорту майнову шкоду. на підставі цього рішення було видано виконавчі листи щодо стягнення судового збору та майнової шкоди з невідомої особи. Начальником Любомльського ВДВС у Ковельському районі Волинської області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції було винесено постанови про зміну (доповнення) реєстраційних даних у виконавчих провадженнях, якими змінено дату народження боржника та адресу. Після цього старший державний виконавець виніс постанови про арешт коштів боржника, зазначивши боржником – ОСОБА_1. Згодом виконавчі провадження було об'єднано у зведене виконавче провадження, де боржником вказано ОСОБА_1. Скаржник вважає ці постанови старшого державного виконавця незаконними, оскільки їх було прийнято з порушенням строків пред'явлення до виконання, а також постанови стосуються не його, а іншої особи.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні скарги, мотивуючи своє рішення відсутністю у діях державного виконавця порушення, адже ним було внесено ідентифікаційні дані боржника, що не заборонено законодавством.

Верховний Суд не погодився з висновками судів попередніх інстанцій, рішення судів скасував, скаргу задовольнив частково з огляду на таке.

Пунктом 14 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5, передбачено, що якщо під час проведення виконавчих дій встановлено дані, які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення (крім випадків отримання

виконавцями нових даних, які ідентифікують боржника – фізичну особу, в порядку інформаційної взаємодії автоматизованої системи з державними базами даних і реєстрами), або виявлено технічну помилку, описку в реєстраційних даних вхідної та вихідної кореспонденції, виконавець своєю постановою змінює або доповнює реєстраційні дані в автоматизованій системі. Така постанова виконавця долучається до матеріалів виконавчого провадження.

У цій справі державний виконавець фактично здійснив заміну боржника на стадії виконання рішення суду на особу, яка не брала участі у справі, оскільки не була залучена судом до розгляду справи, що є грубим порушенням прав такої особи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 163/1553/23 (провадження № 61-1646св25) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128560464>.

7.2. При поверненні виконавчого документа стягувачу на його письмову заяву державний виконавець зобов'язаний зняти арешт із майна боржника. Бездіяльність державного виконавця та начальника ВДВС щодо незняття арешту з майна боржника в такому випадку є протиправною

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за скаргою ОСОБА_1 на бездіяльність державного виконавця Соборного ВДВС у м. Дніпрі Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса), заінтересована особа – АТ «УкрСиббанк».

Скаргу мотивовано тим, що у квітні 2017 року державний виконавець виніс постанову про відкриття виконавчого провадження з примусового стягнення з ОСОБА_2, ОСОБА_1 на користь банку заборгованості за кредитним договором та постанову про арешт майна боржника. у березні 2019 року державний виконавець у виконавчому провадженні згідно з п. 1 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» виніс постанову про повернення виконавчого документа без подальшого виконання стягувачу на підставі відповідної заяви останнього. Однак арешт з майна боржника, накладений постановою державного виконавця, знято не було, що не відповідає вимогам Закону України «Про виконавче провадження».

Суд першої інстанції задовольнив скаргу, мотивуючи своє рішення тим, що орган державної виконавчої служби в особі старшого державного виконавця та начальника не вчинив жодних дій щодо зняття арешту з усього майна боржника, накладеного у межах виконавчого провадження постановою державного виконавця.

Апеляційний суд скасував ухвалу суду першої інстанції, у задоволенні скарги відмовив, мотивуючи своє рішення тим, що у разі повернення виконавчого документа стягувачу виконавче провадження не є закінченим, тому арешт з майна боржника не може бути знято.

Верховний Суд не погодився з висновками апеляційного суду, рішення апеляційного суду скасував, рішення суду першої інстанції залишив в силі, наголосивши на тому, що невжиття державним виконавцем і начальником відповідного ВДВС заходів щодо зняття арешту з майна боржника, накладеного в межах виконавчого провадження, є протиправною бездіяльністю органу державної виконавчої служби, оскільки Закон України «Про виконавче провадження» передбачає зняття арешту з майна у разі, коли виконавчий документ повертається стягувачу за його письмовою заявою про повернення виконавчого документа, тому порушене право заявника підлягає захисту.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 205/1452/16-ц (провадження № 61-14490св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457093>.

7.3. Виконавчий документ може бути повторно пред'явлений до виконання протягом трьох років з дня його повернення стягувачу. При недотриманні цього строку виконавчий документ повертається стягувачу без прийняття його до виконання. Дата складання заяви про відкриття виконавчого провадження не може бути єдиним і беззаперечним доказом на підтвердження подання виконавчого листа до виконання саме в цю дату

25 червня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ТОВ «ФК «Оболонь Інвест Плюс» у справі за скаргою ОСОБА_1 на дії головного державного виконавця Оболонського ВДВС у м. Києві Центрального міжрегіонального управління юстиції (м. Київ) та скасування постанови про відкриття виконавчого провадження.

Скаргу мотивовано тим, що у грудні 2016 року банк звернувся до Оболонського РВ ДВС м. Києва із заявою про примусове виконання рішення суду на підставі виконавчого листа, виданого районним судом 31 серпня 2016 року, у зв'язку з чим 22 грудня 2016 року було відкрито виконавче провадження, яке завершено 22 червня 2018 року на підставі п. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження», а виконавчий лист повернено стягувачу. Заявник уважав дії державного виконавця щодо відкриття виконавчого провадження від 13 вересня 2021 року незаконними, оскільки їх вчинено з пропуском трирічного строку.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, скаргу частково задовольнив, мотивуючи своє рішення тим, що стягувач

і державний виконавець не надали до суду належних і достатніх доказів повторного пред'явлення виконавчого листа до виконання у встановлений Законом України «Про виконавче провадження» строк.

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій з огляду на таке.

Пунктом 2 ч. 4 ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо пропущено встановлений законом строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

У справі, що переглядалася, виконавчий лист, виданий районним судом 31 серпня 2016 року, був звернений до виконання та повернений стягувачу постановою державного виконавця від 22 червня 2018 року на підставі п. 1 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження».

Установивши, що державний виконавець отримав виконавчий лист з датою реєстрації 09 вересня 2021 року, тобто з пропуском трирічного строку, встановленого законом для пред'явлення виконавчого листа до виконання, зобов'язаний був повернути його стягувачу без прийняття до виконання, а не відкривати виконавче провадження.

Дата складання стягувачем заяви про відкриття виконавчого провадження не може бути єдиним і беззаперечним доказом на підтвердження подання виконавчого листа до виконання саме в цю дату.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2025 року у справі № 756/2078/13-ц (провадження № 61-7586св24) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128485285>.

Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за червень 2025 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного цивільного суду департаменту аналітичної та правової роботи / Відпов. за вип.: суддя ВС у КЦС, секретар Пленуму ВС, канд. юрид. наук, доцент Д. Д. Луспеник. Київ, 2025. – 28 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua